

"EUSKERAZKO AITAGUREA DALA-TA, GAIÑA

"Euskerazko Aitagurea dala-ta"-ko artikulua idaztekoan, etzitsaidan urrutitik ere bururatu orrenbesteko autsa arrotuko suanik. Bereala jaiki dira aurkako-aldekoak, eta bi ertzetakoak onartzen dituztenak ere ba-dira.

Aurkalaririk esaten didatena irakurri ta berrirakurri dut, eta alegiñak eginda ere ez didate gogoa ase. Kas-kagorra nunhait ni! Ede... bear ainbat indar ez neri eginda-ko aurkakizunak..! Ori ere algarri da-ta! Bana dala, bi-dezko egimin garbi batek eragiñik egia garbiagotzen saiatu naiz. Baña ez dut "biotzez eta sentimentuz" inor errapatu nai. Adimenari itz egiten diot, eta errazoien indarrak neurtuko dute uste bakoitzaren balioa.

Gaiñera, ez nator gastiña-maimuarenak egiteko arrotan, ez; ikasle batek bere irakasleari egiten duan bezela illuneak argitzera baizik. Izan ere gazte baigera, eta kas-karin, ba-dugu zer ikasi elduagoengandik.

Gure Lekuona idazle ospatsuak zera erantzunzion aundiaurkiñetan, nere "Aitagurea dala-ta"-ko artikuluari: "Euskerazko "Aitagurea" ondo dago, gaiñera gizarteko gauza da, eta ez da aldatu bear".

Asi gaitezen atzetik; alegia, gizarteko gauzak agur aundiz begiratu bear dirala, eta nolapai ez aldatu. Bedi, ba. Baña ez dut uste jakintzari inork ukatuko dionik, gauzen egia arkitu bitartean, miatzen jarduteko eskubidea. Ezertarakotasunean eta praktikan, gizarteak tajutzen baldin badu ere egia, bere egitasunean ezin dezaioke ezerk egiari tra-

barik jarri.

Artu dezagun gauza bere egitasunaren aldetik, "sentimentuari" batere kasorik egin gabe. Lekuona Jaunak, "ondo dagola esaten du". Bera maixu da, ta ni ez. Berak esaten duan ezkerro, ola da nunbait. Nik ere ola dala ikusi nai nuke Ez baidut, ordea, ikusten. Au duk au!

Txorroskerietan ez naiz sartuko, "besteei zorrak barkatzen dizkiegunean" zeñen zorrak barkatzen ditugun, aienak ala gureak-eta olakoetan. Argi asko ematen baidigu "barkatu" itzak: iñork barkatzen dituan zorrak ez dirala barkatzallearenak, barkatuarenak baizik. Dana dala, nere esatekoarekin zerikusirik ez baidauka, utzi ori, ta goazen maira. Alegia, "barkatzen diegun"... "barkatzen dizkiegun.."

"Gure zordunei zer egiten zaien" galdetzen nuan nik nere aipatu artikuluan (YAKIN, 2, 158-159 or.). Eta algarri auek arantzuten nituan:

- " 1) Barkatu utsa?, ala zerbait barkatu? Eta "zerbait" ori zenbat da,
- 2) Gauza bat?, ala
- 3) Gauza asko?

Bestetik ez dagela uste dut! Olaxe bukatzen nuan. Gero, beraxeago, galdera ari zein erantzun ematen zitzaien ikusi, eta onela nien: "Ona, ba, mola bear lukean izan gure "Aitagureak"..."

- 1) Lehenkoa izatekotan: "...barka izkiguzu gure zorrak guk ere gure zordunei barkatu EGITEN diegun bezela..."
- 2) Bigarrena izatekotan: "...barka izkiguzu... guk ere gure zordunei barkatzen DIEGUN bezela..."
- 3) Irugarrena izatekotan: "...barka izkiguzu ... guk ere gure zordunei barkatzen DIZKIEGUN bezela..."

Nik neretzat adieraspen bideskeena bezela, irugarrena artu nuan. Eta nere ustez, jarri nuan bear ainbat garbi zergaitia. Baña ez bide baidago erren argi Lekuonarentzat argi pittintxo bat geiago eman nai nioke.

Texte orren irugarren adieraspena bai, eta beste biak etzirala bidezko zergaitiztean "sicut... et" aiei lotu nintzaien, esanaz: "Bi itz oiek erkaera edo konparazio bat adierazten dute. Bi atal daude or "sicut... et" oiegaz loturik: "bata, dimitte nobis debita nostra"; eta bigarrena, "si-

cut et nos dimittimus debitoribus nostris"... Eta beraxe-ago: "Berdindu egiten baidira "debita nostra" (gure zorrak) eta guk gure zordunei barkatutakoak, Orrogatik, guri barkatutakoak asko diran bezela, guk barkatutakoak ere berebat dira ASKO". Ez deriskio berdin Lekuona jaunari.

Esan ere egiten du-ta: "Sicut... et" oiek be-omen dira "bezela", baña "aña" ez beti. Eta adibide bat dakar: "Diligens proximum tuum sicut te ipsum" (maitatu zure lagun urkoa zure burua bezela), Bear bada ba-diteke egi isatea ori. Dana dala etzaigu eman ajola nola izan DITEKEANAK, hic et nunc nola DANAK baizik. Gaiñera, Lekuona jaunak dakarren adibidean ez dator "sicut... et", "sicut" bakarrik baizik. "ta "et" orrek indar aundiagotxoren bat ematen diola uste dut. Ez da berdin berdin esatea: "maitatu zure lagun urkoa zure burua BEZELA"; eta beste au esatea: "maitatu zure lagun urkoa ERE zure burua BEZELA". Bigarren ontako "ere.. bezela" oiek "aña" k ainbat esaten ez badute ere, ez dabilte oso urrutti. Nolanai ere "bezelak" baño geiago esten dute. Oker es banago, berriz, euskaldun geientsuenak esaten duten "Aitagurean" ez da esaten "...guk ERE gure zordunei BEZELA", "guk gure zordunei BEZELA" baizik. Koxkorra nai baduzu, baña ez da euskeratzen "et" ori.

Gramatika bidez korapilloa ezin askatu badezakegu ere, textoinguruan sartu dezagun "Aitagurea", eta goasen Mt. 6, 9-15'ra. 12'gn aapaldian daukagu "Et dimittes nobis"... ori eta 14-15'an berorren azalpen eta adierazpena: "Izan ere gizonen beren pekatuak barkatu badezaizkiezute-barkatuko dizkizue zuei ere zuen pekatuak zeruko zuen Aitak. Baña gizoen barkatzen ez baldin badizkiezute: zuen Aitak ere ez dizkizue barkatuko zuei zuen pekatuak". Bear bada, ez bai koskorren bat izango duzu 15 aapaldiaren adierapenaz; baña ar zazu A. Vober-ek egindako españerakalpena, eta bereala ikusiko duzu nere alde dagona: "Baña gizonen ez badizkiezute barkatzen beren zorrak, zuen Aitak ere ez dizkizue barkatuko zuen pekatuak". Argiago?...!

Nere ustez argi ta garbi dago "Aitagure"-ko zati orren bidezko adierazpena, azaldu dugun au dala, eta ez besterik: "Barka izkiguzu gure zorrak guk ERE gure zordunei barkatzen DIZKIEGUN bezela"...

Baña irudipen baten bides egin desagun, nik uste bezela ez baña Lekuona jaunak nai duan bezela dala gauza, Alegia: es aako ta es gutxi, zenbatik esan gabe, barkatu utsa egiten dala; au da, indefinitum gelditsen dala barkatze ori.

Gosasen YAKIN 2 zenbakira eta erantzun dezalogun 158 orrialdeko galderari: "Zer egiten diegu guk gure zordunei?". Eta esantzia algarri aien artean, nun sartuko ote dugu Lekuona jaunaren indefinitum ori? Lenengo erantzunean dagola uste dut bete bete. Ala iru erantsun aietaz gainera beste erantsun berririk arkitu dugu? Zergatik es didazu, ba, esan leugarren ori? Arkitu ez baduzu berris, eta, irugarren erantsun okerretsita, lenengoarekin gelditu bazera, zergatik ez diozu eskeneraño jarraitu eta ondorioak onartu? Barkatze orren kisua indefinitum izatekotan ere esaten nuan ez nola bear suksan izan gure "Aitagurea": "k: Alegia: "...barka izkigusu gure zorrak guk ere gure zordunei barkatu EGITEN diegun bezela"...

Esan ere orrelaxe esaten baidugu, inkiridoa edo galdokizuna INDEFINITUM, aditza bera danean. Au da euskerazko euskera, eta S. Altube 'k dioez: "euskeraren bertsikuntzarik nabarmenduenetako bat". Adibides: "ikus! egin dugu. Zer ikusi? Noia, nun, nola, ...? Ezer ez; orixe, ikusi. Eta au ez da nik asmatua. Lekuonak berberaxe orrelaxe esandakoxea da (YAKIN 3, 163 or): "Trikiña da-ta barkatu egin bear saio. (Zer barkatu, gero? - Ezer ez; orixe, barkatu)". Orixo esaten nuan, ba, nik ere. Baña zure adibide ori eta "Aitagure"ko barkatze ura, ez ote dira, ba, berdin? Baietz diozu suk, eta olaxe da. Zergatik, orduan, batean EGIN sartu eta bestean ez? Berdin badira, soñeko berdiña. Esan, suk ere "guk ERE gure zordunei barkatu EGITEN diegun bezela" eta ez "barkatzen diegun bezela". Nere ustea okerretsi egiten baduzu, zurea ere aldatu bearrean zaude. Gorago ere zergaitiztu dut, ordea, irugarren adieraspena dala textoinguruarekin adiskideago dagona, eta onela esan bear litzakela zuzen esateko: "barka izkuguzu gure zorrak guk ERE gure zordunei barkatzen diskiegun bezela"... Au egitasunaren aldetik begiratuta gizartearentzako aldatzea komeni dan ala ez begiratu gabe.

Orain beste bat; alegia, asierako "Aita Gurea"- "Gure Aita" ura ikutu nai nuke. Lenengotik, zorionak zuri,

eman diguzun azalpen ederragatik. Neri etzitzaidan iñoiz bururatu orrela izan zitekeanik. Gaiñera nere esatekoaren mamia ori ez baña bestea baizan, ez nion jaramon aundirik egin. Eta esandakoa esan bazuan ere, zeragatik nuan: bate-tik, beti gogor egin zaidalako joskera ori. Bestetik berria, R.M. Azkue'ri irakurri nion bere "Discurso de introducción en la Real Academia española"-n, eskura ez daukatalako zein orrialdetan dakarren ez badakit ere. Gaiñera, Begoña'no Ama Birjiñaren urre-etzaiak zirala-ta argitaratu san kar-tel batean, eta beste liburu batzuetan ere bai, orrelaxe i-rakurri dut: "Gure Aita zeruetan zagozana"... Orregatik ni-on guztiek zekitela erderakada orren berri.

Gaiñera erderakada esatekoan, erderatiko joskera zala esan nai nuan. Iñork ukatuko ote du, ba, ori ere? Beste kontu bat da, erderakada dala-ta besterik gabe beztertu be-ar ote dan. Baña erderakada dana ezin uka ditekala uste dut. Bestela euskal-literatura bezin zaar dira "zein, zerren, sergatik, ze"... relatibo-ñende oiek ere; eta euskera eus-kerak sortu ote ditu oiek ere, ba? Zeuk ere ba-diozu-ta: a-rau orokarra "Gure Aita" joskera da, eta beste ori bereiz-kuntza-bidez bakarrik "Aita gurea". Baña mundik sortu da bereizkuntza ori? Euskerak berak atera ote du? Ez ote da, gero, izan latin-izkerak inguratu eta kutsaturikoa? Itzul-penak seatz meatz egiten diranean orrela sartu oi dira er-derakadak. Idazteunen itzulpen-kondaira ikusi besterik ez daukazu ortarako. Gero, oiturak legestu egin baditu ere, er-deratiko dira.

Olerkietan erabiltzen dirala-takoak, berriz, ez dut uste indar aundia daukanik; akakeri geitxo erabiltzen baidituzate gure olerkariak. Ortaz gaiñera, "pitxi polita" dala ori, eta Irigoyen'ek dion "nola zeruan ala lurrean"eko joskera ere barebiziko ederra: gusto-kontua da nunbait. Or-relako pitxirik gabe balego gure euskera, ez dut uste as-koak negar egingo luketenik; eta bear bada, poztu, amaikatxo bai! Dana dala ba-duzu zure egi-mututrra azkeneko ontan: alegia, notin-izenekin erabili samarra dala "Aita gure"ko joskera ori, eta besterik ez bada ere, begirunez begiratu bear litzakela. Baña arau au beste orokar arekin berdintzea geitxo esatea dala uste dut. Bereizkuntza bezela, or nun-bait! baldin badago ere, gogorregi eta urriegi da beste a-rau orokarrarekin berdintzeko. Gauzak gutxiagietea ez da-

go ondo, baña geiegiestea ere ez. Eta kalte txikiago (mal menor) bat bezela dana, ezin jaso diteke nolanai pitxi-mallara.

Orañarteko au egitasunaren aldetik begiratuta esan daga. Eta ikasi daga lekona jaunak "ondo zegoala" zioneko ura, guk esandako au egi bada beintzat, etzegoala a-in ondo. Gaiñera, gizarteko gauza zala esan zigun. Au dala-ta itz bi esan nai nituzke.

Egi egia da, gizarteko gauzak ezin ditezkeela nolanai aldatu. Baña gizarteak berak eskatuko balu aldatze ori? Orduan ere ez? Une ontara berriz, batak eta besteak nai izanda irixten da. Ez geiago eta ez gutriago, auze zan, ba, nere itz aiek esan nai zutena: "zeruan bezela lurtean ere" aldatu egin zan bezelaxe, ezin al ditezke aldatu besteak ere?" YAKIN'ek ez dauka eskubiderik gizarteko gauzak aldatzeko; baña aldaketa gizarteari idarokitzeaz eta sujeritzeaz iñori eskubiderik ondatzen ote dio? Baña ez omen da iñola ere komeni, eta utzi dezagun dagon dagonean.

Gai auk eskuartean erabili ondoren ezin amaitu nezake, labor bederen, España'ko Gotzai Jaunek artu duten erabakia aipatu gabe. Eta espantarrak baño lenago zebiltzan lan berean heste atzerri batzuetakoak. Onezkero, nik bezin ongi daki irakurleak, nola aldatu dituzten "Aitagurea, Agurmaria, Sinisten dut, Jesukristo nere Jauna, Agur Erregiña, Ni pekataria" otoitzak. España'ko prensak alde guztietara zabaldu du berri ori, eta ez daukat zertan emen aipatu. Gizarteko otoitzak ziran, eta egunero esaten ziranetakoak. Eta guztiak aldatu dituzte Gotzai Jaunek; beraien izkera guregunekoago izan dedin, eta beste gauza koskor batzuk erantsiaz ere bai. Eta aldatu ere dextente batzu batzuk. Dotriña bat aritaratu ere egin date berritasun oiekin, gotzai-barruti guztietan zabaldu dedin.

Eta euskerazko otoitzek zer egin bear dute? Lenagoko zaarrean jarraitu; ala arau berri oietara tajutu? Aldatu egin bear badira, berriz, bein ondo jarri eta kito. Erriarentzako berdin da itz baten orde z bi dalzea. Bein aldatzen asi ezker, ez dago bereizkuntzatak euskerarekin ibilli bearrik; erabat sasiko ez bada ere, erdi-sasiko euskera da-ta. Euskerazko euskeran jarri otoitz oro, eta erderazko euskerari... biotz biotzez agur egin bein betiko.

Fernando Mendizabal Arantzazu'ko teologari.